

Deel III. De exegese van het Bijbelboek Spreuken.

Hoofdstuk 20b. De exegese van Spreuken 1:8-19.

Vermijd slechte vrienden.

NADAT SALOMO ZIJN ZOON IN VERS 15 HAD GEWAARSCHUWD, GEEFT HIJ IN VERS 16 HEM EEN gegronde reden zich terug te trekken uit het gezelschap van deze gangsters en terug te keren naar het Bijbelse spoor. Gewelddadige middelen kunnen het gewenste doel nooit bereiken.

Spreuken 1:16. Want hun voeten lopen ten boze; en zij haasten zich om bloed te storten.

Citaten vanuit deze studie.

IN DEZE STUDIE HEB IK DIT VERS VERSCHILLENDE KEREN GECITEERD. ZO NODIG KOM IK ER LATER op terug.

1. Ik verwijs naar de gevolgen wanneer een zoon zich door slechte raad laat bedriegen (pag. 240 bij de exegese van Spreuken 1:8; pag. 268 bij de exegese van Spreuken 1:10; pag. 286 bij de exegese van Spreuken 1:11; en pag. 322 bij de exegese van Spreuken 1:15).
2. Ik verwijs naar de stijlfiguur van het chiasme (pag. 273 bij de exegese van Spreuken 1:10; en pag. 310 bij de exegese van Spreuken 1:13).
3. Ik verwijs naar de Woordstudie van רגלך op pag. 327-328 bij de exegese van Spreuken 1:15.

Verwijsteksten bij de Kanttekeningen.

UIT HET GEHEEL VAN DE KANTTEKENINGEN BIJ DE STATENVERTALING VERWIJZEN DRIE BIJBEL-plaatsen naar Spreuken 1:16.

Spreuken 1:15. *'Mijn zoon! wandel niet met hen op den weg; weer uw voet van hun pad.'*

Jesaja 59:7-8. *'Hun voeten lopen tot het kwade, en zij haasten om onschuldig bloed te vergieten; hun gedachten zijn gedachten der ongerechtigheid, verstoring en verbreking is op hun banen. Den weg des vredes kennen zij niet, en er is geen recht in hun gangen; hun paden maken zij verkeerd voor zichzelf, al wie daarop gaat, die kent den vrede niet.'*

Romeinen 3:15. *'Hun voeten zijn snel om bloed te vergieten.'*

We hebben de volgende opmerkingen:

1. De verklaring van vers 15, dus de waarschuwing van Salomo aan zijn zoon, wordt nader verklaard in vers 16. Daar wijst het woordje "want" op; in het Hebreeuws כִּי. Maar dat behoort tot de uitleg van de tekst.

2. Wat ook tot de uitleg van de tekst hoort, is de letterlijke aanhaling van onze tekst in Jesaja 59:7 en Romeinen 3:15. Een en ander pleit in ieder geval voor de ouderdom van het Bijbelboek Spreuken.

Vertalingen en tekstgetuigen.

IK HEB DE VOLGENDE VERTALINGEN GERAADPLEEGD ZO NODIG MET TRANSCRIPTIE. VAN VERTA-lingen kan men veel leren voor de exegese.

Biblia Hebraica	כִּי רַגְלֵיהֶם לָרַע יָרוּצוּ וַיְמַהֲרוּ לְשַׁפֵּךְ-דָּם:
Transcriptie	Kiy raglee'yhèm laara' yaarwoetswoe wiymaharwoe l'isjpk'daam:
Werkvertaling	Want hun voeten rennen tot het kwaad; en zij haasten zich om bloed te vergieten.
Septuaginta	οἱ γὰρ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσιν καὶ ταχίνοι τοῦ ἐκχέαι αἷμα
Transcriptie	Hoi gar podes autoon eis kakian trechousin kai tachinoi tou ekxheai haima
Vertaling	Want hun voeten spannen zich in ten kwade en om snel bloed uit te gieten
Vulgata	pedes enim illorum ad malum currunt et festinant ut effundant sanguinem
Vertaling	Hun voeten immers snellen ten kwade en zij spannen zich in om haastig bloed te storten.

Franse vert.	car leurs pieds courent vers le mal, se hâtent pour verser le sang.
Vertaling	Want hun voeten rennen naar het kwaad, zij haasten zich om bloed te storten.
Duitse vert.	Denn ihre Füße laufen zum Bösen und eilen, Blut zu vergießen.
Vertaling	Want hun voeten lopen ten kwade en zij haasten om bloed te vergieten.
Engelse KJV	For their feet run to evil, And they hasten to shed blood.
Vertaling	Want hun voeten lopen ten kwade, en zij haasten zich om bloed te storten.
American SV	For their feet run to evil, And they make haste to shed blood.
Vertaling	Want hun voeten lopen ten kwade, en zij haasten zich om bloed te storten.
Geneva Bible	For their feete runne to euill, and make haste to shed blood.
Vertaling	Want hun voeten lopen ten kwade, en zij haasten zich om bloed te storten.
Statenvertaling	Want hun voeten lopen ten boze; en zij haasten zich om bloed te storten.
Herziene SV	Want hun voeten snellen naar het kwaad en zij haasten zich om bloed te vergieten.
Nieuwe Vert.	want hun voeten snellen naar het kwaad en haasten zich om bloed te vergieten.
Leidse vertaling	!!!Geen tekst!!!
Nw. Bijbelvert.	Want zij haasten zich om kwaad te doen en zijn op bloed belust.
Het Boek	Zij hebben weinig goeds in de zin en gebruiken maar al te graag geweld.
Naardense BV	Want hun voeten rennen op het kwaad af,- zij haasten zich om bloed te vergieten;
Willibrord vert.	Want hun voeten snellen naar het kwade en zij haasten zich om bloed te vergieten.

Bij deze vertalingen heb ik de volgende opmerkingen:

1. Wat de Hebreeuwse Masoretische tekst in Biblia Hebraica betreft, een aantal handschriften van de Septuaginta, o.a. de Vaticanus, en van de Syrische Peschitta stellen voor dit hele vers te schrappen, hetgeen naar analogie hiervan in haar weergave de Leidse vertaling ook heeft gedaan. Naar de reden ervan kunnen we slechts gissen. Juist door het redengevende woordje כִּי aan het begin van dit vers waardoor vers 15 ondersteund wordt, is er echter geen enkele grond voor maar integendeel alles voor te zeggen, mede gelet op het zinsverband, om dit vers te handhaven.
2. De Septuaginta en de Vulgata geven dit vers goed weer.
3. Dit geldt ook voor de Franse Duitse en de drie Engelse Vertalingen (King James Version, American Standard Version en Geneva Bible).
4. Van de acht door mij geraadpleegde Nederlandse Vertalingen geven de Statenvertaling, Herziene Statenvertaling, Nieuwe Vertaling, Naardense Bijbelvertaling en Willibrordvertaling het Hebreeuws goed weer. Ze doen in elk geval niet mee met de gedachte van de Leidse Vertaling om dit vers onvertaald te laten.
5. De Nieuwe Bijbelvertaling geeft het Hebreeuws niet correct weer. De gangsters zijn niet "op bloed belust" maar vergieten bloed. Wellicht zijn deze gangsters inderdaad naar hun aard wel op bloed belust maar dat is een conclusie achteraf die een oordeel geeft over de gezindheid van hun hart. Een en ander hoort thuis bij de exegetische en niet bij de vertaling van de tekst.
6. Zoals te doen gebruikelijk geeft Het Boek een parafrase van de tekst.

Woordstudie vanuit het Hebreeuws.

WE KOMEN NU TOT EEN FILOLOGISCHE STUDIE VAN DE DIVERSE HEBREEUWSE WOORDEN EN HUN betekenis in verband van Spreuken.

כִּי

De eerste consonant is כ, Kaf. Het schriftteken in deze consonant is Dagesj Lene als teken dat deze consonant hard moet worden uitgesproken. Het vocaalteken onder deze consonant is Chireq, een i-klank. Het accentteken naast deze

consonant is Munah, een verbindingsteken. De laatste consonant is י, Yod. De transcriptie is: k'y. De betekenis is: "want".

Dit woord is een conjunctie of voegwoord en komt vaak in het Hebreeuws voor (in het Bijbelboek Spreuken al 95 maal) om door middel van dit woord de ene zin of zinsdeel met de andere zin of zinsdeel te verbinden. Vandaar dat ik op grond van filologische en grammaticale redenen eraan vasthoud dat vers 16 verbonden moet worden met vers 15 en dit vers de reden voor de waarschuwing van Salomo aan zijn zoon weergeeft. Oorspronkelijk is dit woord een Pronomen demonstrativum of aanwijzend voornaamwoord. Het ontwikkelde zich later tot een relatieve conjunctie zoals hier: vertaald door "want". Ook betekent dit woord "dat" zoals men een zaak samenvat; en als gevolg daarvan ook wel "zodat". Tenslotte betekent dit woord ook een redengevend voegwoord en betekent het "toen", "daar".

רַגְלֵיהֶם

De eerste consonant is ר, Resj. Het vocaalteken onder deze consonant is Patach, een a-klank. De tweede consonant is ג, Gimel. Het schriftteken onder deze consonant is Sjewa Quiescens, een toonloze klank aan het einde van een lettergreep. De derde consonant is ל, Lamed. Het vocaalteken onder deze consonant is Tsere, een ee-klank. De vierde consonant is י, Yod. De vijfde consonant is ה, He. Het vocaalteken onder deze consonant is Segol, een è-klank. De zesde consonant is ם, Slot-Mem. De transcriptie is: r'agl^{ee}yh^èm. De betekenis is: "hun voeten".

Dit woord is substantivum femininum (vrouwelijk) dualis (tweevoud) status constructus met een suffix (achtervoegsel) derde persoon masculinum (mannelijk) pluralis (meervoud). De dualis-vorm van het substantivum geeft in het Hebreeuws te kennen dat er sprake is van een tweetal, zoals de twee voeten. De status constructus vorm geeft te kennen dat dit woord verbonden dient te worden met het volgende woord. Grammaticaal betekent dit dat dit woord terugslaat op de bende gangsters die de zoon willen verleiden. Het woord is afgeleid van het nomen (naamwoord) רגל, r'ègèl, "voet", zoals we reeds bij de exegese van Spreuken 1:15 in de "Woordstudie vanuit het Hebreeuws" hebben onderzocht. We gaan er daarom nu aan voorbij.

לָרַע

De eerste consonant is ל, Lamed. Het vocaalteken onder deze consonant is Qameets, een aa-klank. De tweede consonant is ר, Resj. Het vocaalteken onder deze consonant is Patach, een a-klank. Het accentteken naast deze consonant is Munah, een verbindingsteken. De derde consonant is ע, Aijin. De transcriptie is: l^{aa}r^a. De betekenis is: "tot het kwaad".

Dit woord is een samengesteld woord. De ל is in het Hebreeuws een Praepositie of voorzetsel. Normaal gesproken staat er als Schriftteken een Sjewa Mobile onder. In dit geval staat er onder deze consonant een vocaalteken waardoor de schrijver te kennen heeft gegeven dat er een woord is weggevallen, namelijk het lidwoord ה, gevolgd door een Dagesj Forte in de volgende consonant. Omdat in het Hebreeuws ר niet met een Dagesj Forte geschreven wordt, wordt derhalve de Sjewa Mobile verlengd tot Qameets. Het woord רע is een Adjectivum (bijvoeglijk naamwoord) masculinum singularis (enkelvoud) en betekent "kwaad". Het Substantivum (zelfstandig naamwoord) is רעה, r'h, en betekent: "het boze", "onheil" (zowel door God als door mensen gewerkt) en "boosheid". De vorm, die in onze tekst gebruikt wordt, komt slechts voor in Spreuken 21:12 en 24:20.

יָרוּצוּ

De eerste consonant is י, Yod. Het vocaalteken onder deze consonant is Qameets, een aa-klank. De tweede consonant is ר, Resj. Het accentteken onder deze consonant is Atnaach als teken dat op deze twee consonanten de nadruk ligt. De derde consonant is ו, Waw. Het schriftteken in het midden van deze consonant is een Dagesj Forte en staat in dit geval voor de oe-klank. De ו wordt niet uitgesproken. De vierde consonant is צ, Tsade. De vijfde consonant is ו, Waw. Het schriftteken in het midden van deze consonant is een Dagesj Forte en staat in dit geval voor de oe-klank. De transcriptie is y^{aa}r^woe^tsw^{oe}. De betekenis is: "zij rennen".

Dit woord is een vorm van het verbum (werkwoord) waarvan de stam luidt ירוץ, rwts, en betekent: "rennen". Het teken ץ is Slot-Tsade. Wij kennen dat woord in kindervertellingen. Bijvoorbeeld in een vertelling over duinkonijntjes die in hun holletjes vluchten voor gevaar; in de vertelling

wordt dan het woord: “roets! roets!” gebruikt als teken dat deze duinkonijntjes wegrennen. Het werkwoord betekent: “snel lopen” of “ijverig zijn”. Tegenwoordig zijn er snelle massamedia die een boodschap in een mum van tijd naar het andere deel van de wereld overbrengen. Vroeger moest dat met een “renbode” gebeuren. Dat kan men zich nu niet meer voorstellen maar in het woord “renbode” zit de betekenis van dit Hebreeuwse woord in. De vorm van dit verbum is Qal imperfectum derde persoon masculinum pluralis. Deze vorm slaat terug op de zo juist genoemde “voeten”. De voeten van de gangsters rennen tot het kwaad. De vorm van dit woord vinden we behalve in onze tekst ook in Jesaja 40:31; 55:5; en 59:7. In Jesaja 40:31 wordt gesproken over degenen die de HEERE verwachten en van wie onder andere gezegd dat ze lopen en niet moe worden. In Jesaja 55:5 wordt gesproken van een onbekend volk dat tot Israël komt lopen. En waarom? Omwille van de HEERE, uw God en de Heilige Israëls. Jesaja 59:7 is een citaat dat ontleend is aan onze tekst waarover we eerder (pag. 335) hebben geschreven bij “Verwijsteksten bij de Kanttekeningen”.

וַיִּמְהָרוּ

De eerste consonant is ו, Waw. Het vocaalteken onder deze consonant is Chireq, een i-klank. De tweede consonant is י, Yod. Het accentteken onder deze consonant is Silluq omdat de nadruk op deze consonant valt. De derde consonant is מ, Mem. Het vocaalteken onder deze consonant is Patach, een a-klank. De vierde consonant is ה, he. Het schriftteken onder deze consonant is Sjewa Compositum, een Chatef Patach, een a-klank. De vijfde consonant is ר, Resj. De zesde consonant is ו, Waw. Het schriftteken in het midden van deze consonant is een Dagesj Forte en staat in dit geval voor de oe-klank. De transcriptie is: wⁱym^ah^arw^{oe}. De betekenis is: en “zij haasten zich”.

Dit woord is een samengesteld woord, bestaande uit een ו, Waw; dat is de zogenaamde Waw-Consecutivum die het ene zinsdeel met het andere zinsdeel verbindt. Het is een constructie in het Hebreeuws die vaak gebruikt wordt wanneer het tweede zinsdeel chïastisch met het andere zinsdeel verbonden wordt zoals in onze tekst het geval is. Het kan ook zijn dat het tweede zinsdeel een zekere voortzetting is van het eerste zinsdeel waardoor de bedoeling van het eerste zinsdeel duidelijk wordt. Met andere woorden: waaruit blijkt dat de voeten van die gangsters rennen tot het kwaad? Omdat ze zich haasten om bloed te vergieten. Dat blijkt uit het gebruik van een intensieve stamformatie zoals de Pielvorm van het Hebreeuwse werkwoord. Het chïastische komt naar voren wanneer we de eerste zinsdeel die bestaat uit substantivum en werkwoord vergelijken met de tweede zinsdeel die bestaat uit werkwoord en substantivum; dus precies omgekeerd.

Het tweede deel van het woord וַיִּמְהָרוּ, ym^ah^arw^{oe}, is een vorm van het verbum מָהַר, mahar, en betekent: “voortsnelen; zich haasten; voortijlen”. Het is een imperfectum in de Pielvorm, derde persoon masculinum pluralis, en betekent dus: “zij haasten zich”. De Pielvorm is, zoals gezegd, een intensieve vorm van zich haasten. Men zou ook mogen vertalen met “zij ijlen voort”; met andere woorden: zij hebben nergens anders oor, oog en hart voor dan om bloed te vergieten en moord te plegen. Het Hebreeuws heeft een woord gebruikt die het snelle van het “rennen” van het vorige woord alleen maar sterker onderstreept en benadrukt. Ook deze woordvorm komt behalve in onze tekst ook in Jesaja 59:7 voor.

לְשִׁפְךָ דָּם:

De eerste consonant is ל, Lamed. Het vocaalteken onder deze consonant is Chireq, een i-klank. De tweede consonant is ש, Sjïn. Het schriftteken onder deze consonant is Sjewa Quiescens die het einde van de lettergreep aangeeft en niet uitgesproken wordt. De derde consonant is פ, Pe. Het schriftteken in het midden van deze consonant is Dagesj Lene na de Sjewa Quiescens. Het vocaalteken onder deze consonant is Qameets Chatoef, een o-klank bij gesloten lettergreep. De vierde consonant is כ, Slot-Kaf. Het schriftteken, dat aan de bovenkant wordt weergegeven, tussen dit woord en het volgende woord is Maqqef, een verbindingssteken tussen twee woorden. De vijfde consonant is ד, Daleth. Het schriftteken in het midden van deze consonant is Dagesj Lene. Het vocaalteken onder deze consonant is Qameets, een aa-klank. Het schriftteken links van het vocaalteken is Meteg. De zesde consonant is מ, Slot-Mem, gevolgd door het Pausa-teken

: dat het einde van het vers aangeeft. De transcriptie is: l'sjp^ok^{daa}m. De betekenis is: "om bloed te vergieten".

Dit woord is samengesteld met Praepositie, Verbum en door de Meteg met een Nomen. De Praepositie is ל en betekent in dit geval: "om". Het Verbum is שָׁפַךְ, sjfk. De vorm van dit werkwoord is in de Qalvorm infinitivus status constructus en betekent: "vergieten". En wat vergieten ze? Dat geeft het Nomen aan. Dat is een Substantivum masculinum singularis en betekent: "bloed". Dat is ook een metafoor voor het plegen van een moord. Deze vorm komt behalve in onze tekst ook voor in Spreuken 6:17; 12:6; en 30:33. Spreuken 6:17 spreekt ook over "onschuldig bloed vergieten". Spreuken 12:6 spreekt over "goddelozen die met woorden op bloed loeren". Spreuken 30:33 spreekt van een "bloedneus". De vorm van het Hebreeuwse "vergieten" kan men vergelijken met het Akkadische woord "sapaku". Het is bepaald geen neutraal woord maar een doden die de pleger schuldig stelt voor God en mensen. Deze vorm komt ook behalve in onze tekst voor in Jesaja 59:7; Jeremia 22:17; Ezechiël 20:8, 13, 21; 21:27; 22:27; Zefanja 3:8. Jeremia 22:17 spreekt over Jojakim die er alleen maar op gericht is "om onschuldig bloed te vergieten". Ezechiël 20:8, 13 en 21 spreken over de HEERE Die vanwege de ongehoorzaamheid van Zijn volk "grimmigheid over hen uitgiet". Ezechiël 21:27 spreekt op dezelfde wijze. En Ezechiël 22:27 spreekt van vorsten die "om roof bloed vergieten". Zefanja 3:8 spreekt ook over de HEERE Die op het ongehoorzame en schuldige volk "de hitte van Zijn toorn uitstort".

De schat aan Schriftuurlijke kennis.

BIJ SPREUKEN 1:16 VINDEN WE VIJF TEKSTEN DIE TE VERMELDEN ZIJN.

Spreuken 4:16. *'Want zij slapen niet, zo zij geen kwaad gedaan hebben; en hun slaap wordt weggenomen, zo zij niet iemand hebben doen struikelen.'*

Spreuken 6:18. *'Een hart, dat ondeugdzame gedachten smeedt; voeten, die zich haasten, om tot kwaad te lopen;'*

Jesaja 59:7. *'Hun voeten lopen tot het kwade, en zij haasten om onschuldig bloed te vergieten; hun gedachten zijn gedachten der ongerechtigheid, verstoring en verbreking is op hun banen.'*

Romeinen 3:5. *'Indien nu onze ongerechtigheid Gods gerechtigheid bevestigt, wat zullen wij zeggen? Is God onrechtvaardig, als Hij toorn over ons brengt? (Ik spreek naar den mens.)'*

Romeinen 3:15. *'Hun voeten zijn snel om bloed te vergieten.'*

We hebben hierbij de volgende opmerkingen:

1. Uit Spreuken 4:16 blijkt wel dat datgene wat de gangsters, die de zoon verleiden willen, bezielt niet anders is dan moord met voorbedachten rade. Opzettelijk. De gedachte eraan houdt hen zelfs uit de slaap. Dat is dan niet een slaap van rechtvaardigen maar een slaap van onrechtvaardigen!
2. Spreuken 6:18 spreekt voor zichzelf. Het is een onderdeel uit Spreuken 6:16-19 dat te kennen geeft welke zes zaken de HEERE haat.
3. Jesaja 59:7 en Romeinen 3:15 hebben we onder "Verwijsteksten bij de Kanttekeningen" geciteerd op pag. 335 van deze studie.
4. Het citaat uit Romeinen 3:5 beklemtoont dat onze ongerechtigheden op alle gebied over ons Gods toorn brengt. Met andere woorden: blijf er ver vandaan! Smeek om de leiding en het onderwijs van de Heilige Geest!

Uitleg.

1. UIT HET VOORAFGAANDE BLIJKT WEL WAAROM SALOMO ZIJN ZON WAARSCHUWT TEGEN HET slechte gezelschap van de gangsters die niet anders dan moord met voorbedachten rade willen plegen om zichzelf te verrijken.

2. Zoals eerder is gemeld, heeft de Leidse Vertaling dit vers onvertaald gelaten omdat in de Codex Vaticanus in de Septuaginta Spreuken 1:16 niet genoemd is, omdat men, naar de gedachte van deze Codex en andere handschriften, onze tekst ziet als een verwijzing uit Jesaja 59:7. Daarbij zit natuurlijk tevens de mijns inziens onjuiste veronderstelling dat Jesaja 59:7 ouder is van Spreuken 1:16! Het is duidelijk dat wij wat de exegetische betreft moeten staan op de bodem van Gods Woord. Salomo is in elk geval ouder dan Jesaja. En wanneer Salomo het Bijbelboek Spreuken geschreven heeft (zoals in deze studie is aangetoond), kan Jesaja 59:7 niet ouder zijn dan Spreuken 1:16 maar

jonger. Wellicht is Jesaja 59:7 een verwijzing vanuit Spreuken 1:16. Trouwens, in de Codex Alexandrinus van de Septuaginta staat ons vers wel afgedrukt, alsmede in de Vulgata en de Peschitta, de Syrische Vertaling. Bovendien past dit vers heel goed in het tekstverband, zowel inhoudelijk als grammaticaal.

3. Wie, al is het met alle aarzeling, schroom en beduchtheid, een eerste stap zet op de weg van deze boze lieden, wier bedoeling dood en verderf is, en trouwens op elk terrein van satan, ontnemt zichzelf voor zijn geestelijk leven de zekerheid van Gods beloften. Hij brengt zijn ziel in duisternis. Satan immers werkt met leugen en bedrog en weet het zo te brengen dat het ons zeer aannemelijk voorkomt, omdat het een beroep doet op onze zogenaamde vrije wil. Dit terrein van satan is schier eindeloos zowel op kerkelijk als werelds gebied, in onze jeugd en in onze ouderdom, fysiek en psychisch, en werkt in op onze gedachten en spiegelt ons de zonde voor als niet zo erg en zo ingrijpend als de Bijbel zegt. Hij begint met een vraagteken maar zegt niet wat het gevolg is (zie Genesis 3). Dat herhaalt zich telkens weer in deze tijd met alle verleidingen die ons eigen zijn maar ons afvoert van God en Zijn Woord. Het is te veel om op te sommen. Een ieder legge zijn hart naast Gods Woord en onderzoekte zichzelf hoe zijn of haar gedachten het afgelopen uur geweest zijn voor God!

Als we niet vanaf het ogenschijnlijk o zo onschuldige begin breken met de eerste stap op de weg van de zonde, heeft dat rampzalig gevolgen voor ons geestelijke leven. De boosdoeners zeiden wel in vers 11 op dit spoor langzaam te gaan, *'laat ons loeren op bloed'*, maar ze maken haast, zegt vers 16, om hun voornemen uit te voeren, omdat satan hun hart vervult. Zie voor een Bijbels voorbeeld naar Petrus wanneer hij zijn Meester verloochent (Lukas 22:54-62). In deze omstandigheden is de enige en veilige weg gelegen in de vlucht zoals Jozef (Genesis 39:10-12). Vlucht tot Hem, Die onze Schuilplaats en ons Schild is, de HEERE, en laten we God bidden met heel ons hart dat de verzoeker van ons wijkt (zie Psalm 119:114-115 en Lukas 4:8). Geen zonde is zo verwoestend voor het diepst doorgeleide kind van God dan de zonde van zelfvertrouwen dat tegengesteld is aan Godsvertrouwen.

4. Laten we nooit vergeten hoeveel kwaad er in zonde is gelegen! Hoezeer men deze ook versierd heeft met schitterende kleuren, zonde is en blijft toch het kenmerk van kwaad. Allemaal zien we het grootste kwaad in bepaalde duivelse en afschuwelijke misdaden maar de God, Wiens oordeel altijd waar is, ziet meer kwaad in de minste zonde dan wij in staat zijn te zien in de grootste! Het is een gevaarlijke en afschuwelijke zaak voor iemand die willens en wetens het minste gebod van God overtreedt. Maar de mannen over wie we nu spreken zijn wanhopig verknocht aan zonde. Hun voeten rennen naar het kwaad, en dat van de meest verdoemelijke soort, want ze maken ijverig haast om onschuldig bloed te vergieten; vergelijk daarmee Spreuken 1:11 waarop teruggegrepen wordt. Misschien verontschuldigen zij zich dat ze niet verlangen hun ziel met zulke bloedige misdaden te belasten maar alleen iemand die het verdient beroofd te worden te bedriegen of een lesje te leren.

Maar laten we bedenken dat niemand meteen een desperado wordt in ongerechtigheid. Hazaël had geen plan om de koning van Syrië te vermoorden, de vrouwen met de kinderen te verpletteren en zwangere vrouwen open te snijden, hij zou elke gedachte aan zulke ongerechtigheden verafschuwd hebben. Maar toen interesse en ambitie naar het koningschap over Syrië samengingen, verhardde deze geleidelijk zijn hart en bereidde hem voor om deze huiveringwekkende daden der duisternis zonder medelijden te verrichten (zie 2 Koningen 8:7-15). Onervaren zondaren zijn als wandelaars. Ze hebben aan het begin van hun tocht last van elk vlekje modder dat aan hun kleding kleeft, maar naarmate de tocht vordert wennen ze aan slechte paden en kunnen die zonder onbehaaglijke gevoelens bewandelen ook al worden ze geheel bespat met modder. Ze zijn als dwaze vogels die boeten voor de vangwijzen van sluwe vogelaars.

5. Christus heeft onze tekst geconcretiseerd in Zijn Bergrede in het zesde gebod, toen Hij zei tot Zijn discipelen en de schare: *'Gij hebt gehoord, dat tot de ouden gezegd is: Gij zult niet doden; maar zo wie doodt, die zal strafbaar zijn door het gericht. Doch Ik zeg u: Zo wie te onrecht op zijn broeder toornig is, die zal strafbaar zijn door het gericht; en wie tot zijn broeder zegt: Raka! Die zal strafbaar zijn door den groten raad; maar wie zegt: Gij dwaas! Die zal strafbaar zijn door het helse vuur.'* (Mattheüs 5:21-22). Trouwens, de psalmdichter getuigt: *'Ik zal den weg Uwer geboden lopen, als Gij mijn hart verwijdd zult hebben.'* (Psalm 119:32)

In de woorden van Christus zien we wat later de Heidelbergse Catechismus leert in zondag 40 wanneer deze het zesde gebod uitlegt. Namelijk dat ik mijn naaste noch met gedachten, noch met woorden of enig gebaar, veel minder met de daad onteer, haat, kwets of dood; maar dat ik alle wraakzucht afleg; ook mij zelf niet kwets of moedwillig in enig gevaar begeef; waarom ook de overheid het zwaard draagt om de doodslag te weren. Want God leert ons dat Hij ook de wortel van de doodslag, als nijd, haat, toorn en wraakzucht, haat en zulks alles voor een doodslag houdt. En dat ik mijn naaste liefheb als mijzelf, en jegens hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijs en zijn schade, zoveel als mij mogelijk is, afwend, en ook mijn vijanden goed doe ((zie 2 Koningen 6:22-23 (Elisa en de behandeling van de gevangenen Syrische soldaten); Mattheüs 5:44 (Christus en de Bergrede); en Romeinen 12:20 (Paulus die Spreuken 25:21 citeert))).

Zo wordt dit Woord uit Spreuken 1:16 inderdaad wel heel concreet! Zelf met onze gedachten kunnen we een moord plegen! En wie jaloers is op een ander ... ! Vanzelf mag iemand zich wel verdedigen wanneer hij aangevallen wordt, maar overigens dient hij de straf aan zijn overheid over te laten. Wie zichzelf wil wreken, wordt een wrak! En wie roekeloos rijdt of zich dood drinkt, pleegt een moord! Zelfmoord! God bedoelt dit gebod ten leven en om alle mensen te beschermen. We zullen er bij de Toepassing meer van zeggen.

Toepassing.

1. VAN DE BEKENDE EVANGELIST BILLY GRAHAM LAS IK HET VOLGENDE: "HOUD EEN VASTE TIJD aan voor de dagelijkse lectuur van de Bijbel. Geen gezin heeft het zo druk dat daarvoor niet een paar minuten kunnen worden gevonden. Begin met de evangeliën. Ik beveel ook het lezen van de boeken der Psalmen en der Spreuken aan. De Psalmen leren ons hoe wij ons in de verhouding tot God moeten stellen; de Spreuken leren ons hoe we met onze medemensen moeten omgaan."⁵² Vanzelfsprekend is dat eenvoudig gezegd. Toch is er een kern van waarheid in. Want natuurlijk leert het Boek der Psalmen ons ook hoe we met onze naasten dienen om te gaan. En natuurlijk leert ook het Boek der Spreuken ons hoe we ons in de verhouding tot God moeten stellen. Maar inderdaad leert onze tekst ons aan het begin van Spreuken welk gedrag ten grondslag ligt aan het feit hoe wij kunnen voorkomen dat onze maatschappij geen ruïne wordt waar het recht van de sterkste heerst zonder dat men elkaar vermoordt en besteelt. En dan blijft er naar mijn overtuiging slechts Eén Persoon over Die dit gedrag in ons allen werken kan, en dat is de Persoon van onze HEERE Jezus Christus en het geloof in Zijn Naam.

2. Zoals beloofd, zullen we nog terugkomen op de concrete invulling van onze tekst naar aanleiding van het geheel van Gods Woord en de daarop stoelende belijdenis van onze Kerk. Want wanneer God Zijn zesde gebod aan Israël, en in wezen ook aan ons, geeft: *Gij zult niet doodslaan!*, dan houdt dat heel veel in. Terecht zijn we verontwaardigd wanneer we van moord en doodslag lezen, horen of zien. Moordenaars moeten zware straffen krijgen of desnoods de doodstraf. Maar hebben we al eens ontdekt dat wijzelf in het diepst van ons hart een moordenaar zijn? Dat lezen we in het begin van de Bijbel. In Genesis 4 waren er slechts vier mensen op de aarde, namelijk Adam, Eva, Kaïn en Abel. En wat gebeurde? Kaïn sloeg zijn broer Abel dood (Genesis 4:8). Uiterlijk gezien was er geen reden voor doodslag. Maar wat zegt de Schrift? Kaïn sloeg Abel dood, omdat zijn werken boos waren en van zijn broer rechtvaardig (1 Johannes 3:12)! En dat leeft nu in ons aller hart. Wie niet naar Gods Woord en gebod wenst te leven, heeft ook geen eerbied voor het leven van anderen.

3. Wie zichzelf leert kennen voor Gods heilig aangezicht uit genade merkt dat die gangsters uit Spreuken 1 niet zo ver bij hem zelf vandaan zijn. Die merkt: ook ik hoor bij deze maffiosi die de zoon proberen te verleiden. Vanzelfsprekend zitten binnen de gevangenis moordenaars en misdadigers, tenzij een knappe advocaat zo pleit dat ze vermindering van straf krijgen. Maar zouden de meeste moordenaars en misdadigers niet buiten de gevangenis zijn? De bekende Simon Wiesenthal heeft een boek geschreven met de titel "moordenaars onder ons". Nu doelde hij in dat boek op oorlogsmisdadigers uit de nazitijd die er net na het einde van de Tweede Wereldoorlog in slaagden buiten het tribunaal in Neurenberg te blijven. Maar in geestelijke zin is het voor ons allen waar: moordenaars onder ons, kerkelijk en niet kerkelijk, ambtsdragers en niet ambtsdragers. Misschien kijken we er vreemd van op en toch is het waar. Want mensen kunnen zelfs met een blik in hun

⁵² Bij Ds. L. Bech e.a., De tien geboden in Spreuken, Kampen, z.j. pag. 39.
donderdag 12 maart 2020

ogen of en ook met hun gedachten een moord plegen. Voor God maakt het geen enkel verschil. Wie dat ontdekt, voor hem of haar krijgt het zesde gebod en daarmee ook onze tekst uit Spreuken een huiveringwekkende ernst. Want we letten toch wel op de oorsprong of wortel van de doodslag?

4. Deze wortel of oorsprong van doodslag is namelijk: haat. Haat! We haten van nature onze naasten. En we haten van nature God. Inderdaad, oorlog is iets verschrikkelijks. Zeker wanneer we denken aan een vernietiging op wereldschaal waartoe overheden in staat zijn. We mogen wel bidden of de HEERE er ons en ons land voor wil bewaren, al moeten we ons niet laten chanteren met dreiging ervan. Ten slotte draagt de overheid het zwaard niet tevergeefs (Romeinen 13:4). Uit de zonde van de haat komen allerlei vreselijke dingen voort. Dat is de achtergrond van Spreuken 1:16. Daarbij moeten we bedenken dat de HEERE dit zesde gebod als Verbondsgod gebiedt aan Zijn verbondskinderen; de kinderen Israëls die Hij door Zijn sterke hand uit Egypte had uitgeleid. Zo komt de God en Vader van onze HEERE Jezus Christus ook tot ons. We zeggen niets van allerlei goed bedoelde ontwapeningsconferenties maar dit tweesnijdende zwaard van dit zesde gebod is veel effectiever voor allen die hebben ontdekt dat God ook tot hen zegt: gij zult niet doodslaan! Want met dit gebod beschermt God ons menselijke leven als een schild waarmee Hij alle aanvallen die op het menselijke leven in het begin (abortus) en in het einde (euthanasie) wil weren.

5. En er worden nogal wat aanvallen gedaan op het menselijke leven. Wie de moeite neemt om de Bijbelteksten, die onder zondag 40 van de Heidelbergse Catechismus geschreven staan, na te zoeken zal dat zeer zeker bevestigen. Doodslag met gedachten zoals blikken van giftige haat, toorn, nijd, afgunst en drift. Alle doodslag met woorden die dodelijker zijn dan een pak slaag, zoals spot en laster, bedoeld om iemand te kwetsen en over hem kwaad te spreken. Maar ook doodslag met daden zoals moord, zelfmoord, ruzie. En allerlei vormen van misdaad en criminaliteit zoals geweld, vandalisme, kaping, ontvoering, roekeloosheid in het verkeer, drankmisbruik, drugs, roken, sportverdwazing; eigenlijk te veel om op te noemen. Alles wat er bruist en woelt in ons binnenste. We worden er door gedaagd voor het tribunaal in de hemel. Een voorbeeld is wat er met Uria gebeurde. Koning David knapte dat niet zelf op maar liet het uitvoeren door zijn leger en zijn legeroverste Joab. Hij bleef in Jeruzalem. Maar hij was voor God een echtbreker en een moordenaar. Zie 2 Samuël 11 en 12:1-25.

6. Maar elk gebod heeft twee kanten: wat dat gebod verbiedt en wat dat gebod gebiedt. En dat laatste kunnen we op de volgende wijze samenvatten: God lief hebben en onze naasten als onszelf. Christus zegt in Mattheüs 7:12: *'Alle dingen, die gij wilt, dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook alzo; want dat is de wet en de profeten.'* En geduld, liefde, vrede, zachtmoedigheid, vriendelijkheid en barmhartigheid zijn er de heerlijke gevolgen van. Het gaat er daarbij dan om deze bovengenoemde zaken in ons leven in praktijk te brengen door genade niet alleen ten aanzien van onze vrienden maar ook ten aanzien van onze vijanden. Daar hebben we heel ons leven voor nodig om die les elke dag opnieuw te praktiseren. En Hij Die het ons leren wil en dat ook in praktijk gebracht heeft tijdens Zijn leven op aarde en in het bijzonder gehoorzaamheid geleerd heeft uit hetgeen Hij heeft geleden (Hebreë 5:8) is Christus, Gods eniggeboren Zoon, Die in Spreuken is getekend als de Wijsheid. Wie zich aan Zijn voeten in de vreeze des HEEREN leren laat, is een gezegend mens.

7. Ik eindig met Romeinen 12:10, 14, 18, 20-21. *'Hebt elkander hartelijk lief met broederlijke liefde; met eer de een den ander voorgaande. Zegent hen, die u vervolgen; zegent en vervloekt niet. Indien het mogelijk is, zoveel in u is, houdt vrede met alle mensen. Indien dan uw vijand hongert, zo spijzigt hem; indien hem dorst, zo geeft hem te drinken; want dat doende, zult gij kolen vuurs op zijn hoofd hopen. Wordt van het kwade niet overwonnen, maar overwint het kwade door het goede.'* Hoe dit mogelijk is? Alleen wanneer één druppel van de liefde van Christus in ons hart uitgestort is door de Heilige Geest en we in plaats van een vijand van God uit genade Zijn kind mogen zijn, doen we Zijn wil en zijn we een leesbare brief van Christus.